

ROZHLEDY TECHNICKÝCH ZBRANÍ

Redaktor: Plukovník Ing. Dr. techn. Vladimír Hájek.

L I S T O P A D 1937.

Brigádní generál dr. František K u n í k:

Krycí jména a volací značky.

O volbě, přidělu a užívání krycích jmen často slyšet rozmanité dotazy. Odpovědi na ně budiž tato úvaha:

Slovo „krycí jméno“ praví již samo sebou, že má něco krýt anebo zastírat. Odpověď na otázku, k o h o a j a k má krýt, dá nejlépe přehled vzniku a vývoje krycích jmen. Začalo se jich v plné míře užívat teprve ve světové válce, a to zejména ve válce posíční, kdy bylo třeba se co nejvíce bránit proti zachycování telefonních hovorů, po případě i zpráv vysílaných stanicemi zemní telegrafie. Úkolem krycích jmen bylo především zastírat jména velitelství, která byla na frontě, aby si nepřítel ze zachycených telefonních hovorů nemohl sestavit válečné složení, druh a počet sil, jež stojí proti němu.

Krycí jména však neměla vždy j e n zastírat velitelství, nýbrž i zkracovat a zjednodušovat často dosti složité názvy velitelství; odtud také někdy užívaný název „smluvená“ jména nebo názvy. Převládá-li tento důvod při volbě krycích jmen, byla zpravidla určována podle určitého systému, v kterém každému stupni velitelskému odpovídala určitá předpona nebo přípona k základní slabice. Z řady zachycených hovorů nebo depeší se dal ovšem brzo sestavit dešifrant takových „krycích“ jmen, jež přestala být krycími v pravém smyslu, a zůstaly jen skutečně zkrácené a systematicky upravené názvy všech velitelství té nebo oné armády.

Zkušenost brzo ukázala, že přece jen především nutno názvy velitelství k r ý t a teprve pak názvy velitelství zkracovat a zjednodušovat. Snahy pak všech, kdož si byli vědomi důsledků zachycování telefonních hovorů, bylo co nejúže spojit oba názory a přizpůsobit krycí jména jednomu a zároveň i druhému požadavku. Výsledky poznatků, dosažených ke konci světové války, možno krátce shrnout asi takto:

1) Má-li „krycí“ jméno skutečně nějaké velitelství zastírat, nesmí být voleno podle nějakého systému, z kterého by byl patrný stupeň velitelství nebo druh zbraně. Nesmějí se tedy velitelství vyšších jednotek krýt na př. křestními jmény, velitelství vojskových těles pak jmény květin a služby jmény hor a p., neboť z takového rozdělení i nezasevěný brzo a snadno usoudí, o jaké velitelství jde, zejména když mu ještě k tomu bude vodítkem intensita poslechu zachycených zpráv, jejich stručnost nebo obšířlost nebo konečně i způsob koncepce zasílaných zpráv nebo rozkazů. Správný postup při volbě a přidělu krycích jmen je ten, že se velitelstvím přidělí jména jedné a téže skupiny jmen, tedy buď se na celé frontě užije j e n jmen křestních nebo j e n jmen květin nebo j e n kombinace stejného počtu cifer a p. Nestačí-li početně jména jednoho oboru a j e - l i nutno užít

jmen dvou neb i více oborů, třeba je přidělovat tak, aby velitelství téhož druhu nezapadla do téhož systému krycích jmen.

Z právě uvedeného základního požadavku je patrné, že hlavní velitelství nebo velitelství armády nemůže volbu krycích jmen prostě přenechat podřízeným velitelstvím, nýbrž, že krycí jména určuje nejvyšší velitelství na příslušné frontě, a to pro velitelství celé fronty. Nepřiděluje je ovšem jmenovitě pro každé velitelství zvlášť (mimo velitelství přímo podřízená), nýbrž přidělí určité počty jmen velitelstvím podřízeným, jež je zčásti přidělí jmenovitě, většinou však opět hromadně atd., až se dospěje k nejmenším jednotkám, jimž se krycí jména přidělují. Přejde-li na frontu jednotka z jiné fronty, musí dostat sama a útvary jí podřízené taková krycí jména, jež by zapadla do všeobecného rámce krycích jmen na této frontě užívaných. Nutnost tohoto opatření je jistě jasná a není třeba se o tom šířit.

2) Krycími jmény nutno velmi šetřit, t. j. musí se přidělovat účelně se zřetelem na oba nahoře uvedené důvody: **krýt a zkracovat** název velitelství. Vycházíme-li z požadavku, že pojítek — v tomto případě především telefonního spojení — nutno vždy co nejvýhodněji využít, je třeba z dorozumívací činnosti vyloučit vše složité, neboť složitost má zpravidla za následek zdržení a omyly. Proto třeba přidělovat krycí jména jen u r č í t ý m velitelstvím, jichž názvy se hlavně při telefonním styku nejvíce vyskytují. Namítne někdo, že by jak k zastření, tak i ke zkrácení a zjednodušení názvů velitelství bylo třeba, aby se krycí jména přidělovala nejen všem velitelstvím, ale i jejich orgánům, tedy na př. nejen příslušnému velitelství, ale i veliteli jednotky, náčelníku štábu, každému oddělení štábu, veliteli dělostřelectva, veliteli letectva atd., podobně velitelství pěšího pluku, veliteli pluku, pobočníkovi, atd., atd. To by skutečně znamenalo dokonalé zastření velitelství a všech jejich orgánů. Případy toho druhu se také skutečně vyskytly. Avšak zastření to je tak dokonalé, že je velmi těžko se v něm vyznat i tomu, kdo je s krycími jmény dobře obeznámen, takže chce-li někoho telefonicky volat, potřebuje zpravidla celý šifrant, než si sestaví řad ukrycích jmen, jichž postupným vyvoláváním dosáhne spojení s tím, koho potřebuje. Poněvadž pak v boji není času nazbyt, měl by tento způsob přidělu krycích jmen za následek, že by volající buď žádal, aby mu příslušné spojení obstarala telefonní ústředna, anebo by se krycích jmen nedbalo a každý by hleděl dosíci spojení co nejjednodušším způsobem, tedy bez užití krycích jmen. Podobné případy také praxe potvrzuje. V prvním případě se zatíží personál telefonní ústředny do té míry, že není s to včas a řádně provádět žádaná spojení a vyhovět všem požadavkům: ústředna se přetíží a spojování vázne. Druhý způsob pak zpravidla prozradí daleko více, než kdyby s krycími jmény nebylo vůbec počítáno.

Uvažme, zda nestačí určit krycí jméno jen pro velitelství a s pomocí tohoto krycího jména si zavolat velitele, kterékoliv oddělení štábu, velitele dělostřelectva, atd., atd. Tím by se totiž počet krycích jmen neobyčejně zmenšil. Hlavní námitky proti tomu jsou:

a) Již podle toho, mluví-li se o štábu nebo o velitelích zbraní, možno usuzovat na to, že běží o velitelství vyšší jednotky; volá-li však někdo pobočníka, velitele technické rotý a p., snadno se pozná, že běží o vojenské těleso.

b) Zpravidla potřebuje každý orgán velitelství jen určité pravidelné spoje, t. j. spojení jen s určitými orgány nebo veliteli, takže si snadno zapamatuje těch několik krycích jmen, jichž stále potřebuje; tím padá nahore uvedený důvod o nutnosti šifrantu nebo dešifrantu krycích jmen.

První námitka je do jisté míry oprávněna, neboť skutečně může nepříteli poskytnout možnost rozlišit velitelství vyšší jednotky od vojskového tělesa, avšak jen to. Vžijme se však do činnosti každého, jenž je nucen v boji vyžadovat řadu různých spojení a potřebuje k tomu cíli vždy si napřed vyvolat příslušnou ústřednu, s kterou není přímého spojení, a pak ještě novým krycím jménem si zavolat orgán, s kterým chce mluvit; takových různých orgánů může ovšem být několik a každý z nich má své krycí jméno. Pokud pak bude si spojení zjednávat sám volající, který si může předem připravit všechna potřebná krycí jména ústředn (vlastně velitelství, pro něž jsou ústředny zřízeny) i příslušného volaného orgánu, který bude skutečně na první zavolání po ruce, znamenalo by to vlastně vyhledat si jen o jedno krycí jméno více, než když by žádaný orgán neměl žádného krycího jména. Nebude-li žádaný orgán po ruce, nezbude než hledat krycí jméno dalšího některého orgánu, čímž se sice o něco prodlouží telefonní spojení, ale celkem to nemusí být ani bráno v úvahu, neboť volající tím jen obsadí na dobu poněkud delší příslušné drátové spoje. Nesmí se ovšem zapomenout, že před zahájením volání nutno si všechna krycí jména dobře připravit, neboť by se zpravidla stalo, že by telefonní ústředna, kdyby byla žádána o spojení s některým orgánem jinak, než jeho krycím jménem, nemohla by spojení provést, neboť nebude znát jeho pravé jméno, resp. souvislost krycího jména se jménem pravým.

Spojování se však může znamenitě prodloužit a znesnadnit v tom případě, bude-li nařízeno ústředně, aby napřed zjedнала žádané spojení. I když vezmeme v úvahu, že takové spojení, zejména půjde-li přes několik ústředn, nebude zjednávat ústředna sama, nýbrž zvlášť k tomu určený telefonista, velmi často se stane, že se sice dostane až k žádané ústředně, poněvadž však se mu nepodařilo nalézt žádaný orgán, buď spojení zruší anebo si je ponechá zajištěno a dotazuje se volajícího, s kým jiným by mohl spojení zařídit. Oba případy, mají v zápětí zdržení a často dlouhé znemožnění využití zřízených spojení.

I druhá námitka by byla oprávněna, ale jen tehdy, když by se krycí jména neměnila, anebo se tak dělo vždy jen za dobu poměrně dlouhou. Musíme si však být vědomi toho, že nepřátelská naslouchací činnost dříve nebo později zachytí některá krycí jména a že se bude snažit si co nejrychleji vytvořit válečné složení protivníka. Čím déle zůstanou v platnosti táž krycí jména, tím snáze se bude nepříteli pracovat. Proto právě je snaha krycí jména poměrně často měnit, na ustálené frontě pak, kde možnost naslouchání je největší, činit tak třeba i denně, ovšem ne vždy v touz hodinu. Zachovávali-li se toto nezbytně nutné pravidlo, padá sama sebou nahore uvedená námitka, neboť pak to není jen několik krycích jmen, jež si musí příslušný orgán připravit anebo si pamatovat, nýbrž je to každý den velká řada nových jmen, jež třeba vyhledávat, což jistě není nijak snadné.

Z celé úvahy plyne: Zastírání s pomocí krycích jmen může mít jen tehdy úspěch, bude-li volen způsob co nejjednodušší, neboť vše složité v boji selže. Proto třeba zastírat krycími jmény jen velitelství (vyšší

jednotky pěšího pluku, pěšího praporu, dělostřelecké skupiny, dělostřeleckého oddílu a p.) a nikoliv ještě různé orgány velitelství. Při tom však nutno dobře rozvážit, komu krycí jméno přidělit. Některá velitelství budou je musit mít vždy, jiná snad jen někdy a konečně některá jich nebudou potřebovat nikdy.

Snaha o všeobecném utajení šla někdy tak daleko, že se přidělovala krycí jména i telefonním ústřednám (stanicím), a to i tehdy, náležela-li ústředna (stanice) některému velitelství. Je nutné toto další rozšíření krycích jmen?

Každou telefonní ústřednu (stanici) zpravidla zřizuje velitelství buď přímo pro sebe nebo pro své orgány; zřídka kdy se zřizuje telefonní ústředna (stanice) výhradně k účelům technicko-spojovacím, na př. ke zkoušení vedení, k snadnému omezení chyb na vedení a p. Dáme-li zvláštní krycí jméno telefonní ústředně, kterou zřídilo pro sebe velitelství, jež má již své krycí jméno a jehož orgány jsou zapojeny na tuto ústřednu, vlastně nám jedno krycí jméno přebývá, buď jméno ústředny nebo jméno velitelství. Ostatně, proč máme zvláštním krycím jménem zastírat nějakou ústřednu, když pracuje jen pro jedno a totéž velitelství? Jsou-li náhodou na jednu ústřednu zapojena dvě nebo i více velitelství, postačí patrně, aby taková ústředna byla volána krycím jménem nejvyššího velitelství (ústavu), jež je na ni připojeno, nebo krycím jménem toho, pro koho byla dříve zřízena. I v tom případě, má-li jedno a totéž velitelství jednu ústřednu místní (t. j. výhradně pro místní styk) a druhou dálkovou (pro styk dálkový), stačí obě volat jedním a tímž krycím jménem příslušného velitelství, při čemž se u ústředny dálkové prostě připojí slovo „dálková“ nebo „dál“.

Ostatně, proč máme zastírat telefonní ústředny (stanice) zvláštními krycími jmény, když jim přidělujeme volací značky, jimiž je nejen zastíráme, nýbrž jimiž i zkracujeme jejich jména. Taková volací značka je již jménem ústředny (stanice). V radiotelegrafii, v zemní telegrafii a v optické telegrafii je užívání volacích značek běžné a plně vyhovuje, takže nikoho nenapadne dávat pro ústředny nebo stanice těchto pojítek nějaká krycí jména. Avšak i telefonní ústředny (stanice) rázem si vzpomenou na svou volací značku, jakmile se telefonní hovor z jakýchkoli důvodů ztíží a když je nutno sáhnout k bzučáku a jím si vypomoci.

O volbě a přidělu volacích značek ústředn (stancí) všech pojítek platí povšechně totéž, co bylo řečeno již při krycích jménech. Nutno i zde být velmi opatrným a dbát toho, aby

a) ve volbě i v přidělu volacích značek nebylo jednotného systému, podle něhož by se dalo soudit na druh sítě a tím i na stupeň velitelství,

b) tytéž volací značky nebyly přidělovány všem pojítkám jednoho a téhož velitelství, t. j. aby touž volací značku neměla telefonní ústředna velitelství, její některá radiotelegrafní stanice, její stanice zemní telegrafie a stanice optická. Tak by se ze zachycené zprávy, vysílané jedním pojítkem, snadno dalo soudit na jiná pojítka téhož velitelství a tím spíše na velitelství samo.

Aby se i v tomto oboru co nejvíce ztížila práce cizí naslouchací činnosti, nutno nejen věnovat velikou pozornost výběru volacích značek, ale třeba i jejich přiděl jednotně řídit, a to pro všechna pojítky, neboť se musí

počítat jednak se součinností pojítek téhož druhu, jednak s tím, aby se nedalo z jednoho pojítka soudit na pojítka druhé, pracující u jednoho a téhož velitelství. Pro každé velitelství je třeba počítat s malou zálohou volacích značek pro ten případ, kdy je nutno zřídit telefonní ústřednu nebo stanici z důvodů technických, na kterou tedy není připojeno žádné velitelství, nebo kdyby snad bylo nutno zřídit nějakou transistní radiovou stanici, nebo konečně pro ten případ, že by do prostoru velitelství přišla nějaká další jednotka.

Shrňme-li vše to, co tu bylo řečeno, docházíme k závěru: Krycí jména stanovíme jen pro velitelství a pro jejich části, pokud nutno je zastíratí nebo jejich názvy zkracovat; pojítka krycích jmen nepotřebují. Volacími značkami označujeme ústředny (stanice) pojítek především k zrychlení a usnadnění spojení; poněvadž pak se jimi zastírají velitelství a útvary, u kterých jsou pojítka zřízena mají volací značky též účel jako krycí jména přidělovaná velitelstvím.

Plukovník gšt. Karel P r a ž á k :

Radiotelefonie a fototelefonie — pojítka budoucnosti.

Vliv velitele na vývoj boje se znesnadňuje stále více rozlehlostí front a palebnou účinností moderních zbraní. Přímý zásah velitele se stal téměř nemožným, velitel může řídit boj jen s pomocí různých pojítek.

Předpokládáme-li, že zpráva, na jejímž podkladě je třeba zásahu velitele, potřebuje dvě hodiny, než dojde k veliteli, a že jeho rozhodnutí potřebuje rovněž dvě hodiny, než dojde k vykonavateli, vidíme, že se provedení vůle velitele opírá o situaci čtyři hodiny starou. Velitel ovšem může předvídat, jak se asi situace za čtyři hodiny vyvine, a podle toho svůj rozkaz upravit; za tak dlouhou dobu mohou však nastat změny situace, které velitel nepředvídal.

Uvedené dvě hodiny, které potřebuje zpráva, jsou, jak každý z válečných i manévrových zkušeností může dotvrdit, jakýmsi průměrem. Jistě dojdou někdy zprávy rychleji, často však ještě později, při čemž ovšem je předpokládáno, že pojítka jsou zařízena a že fungují.

Snaha o urychlení spojení vede velitele k přilnutí na první linii. Snaží se být co nejbližší k podřízeným, a tím co nejdále vpředu. Tato snaha, sama o sobě snad chvalitebná, má ovšem i své stinné stránky. Je to obdobné, jako se zálohami: přitáhnete-li je blízko k frontě, budete je spíše mítí při ruce a jejich zásah se urychlí; jsou však již pod vlivem boje a jsou orientovány na určitý směr, takže, kdyby jich bylo třeba jinde, je jejich zasažení velmi ztíženo.

Podobně i velitel, nemá-li jeho stanoviště náležitou hloubku, podlehe vlivu místního boje a upřesní se do určitého směru; jeho zásah na jiném místě fronty se tím značně ztíží, ne-li znemožní.

Velitel roty může ve vhodném terénu ještě sledovat situaci svých podřízených a s pomocí optických signálů s nimi být v přímém styku. Prostor je poměrně malý a počet zpráv, které dostává, a rozkazů, jež vydává, je početně omezený.